

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA "MAVRIČNA RIBICA" IN NJEN VPLIV NA KASNEJŠE BRALNE NAVADE

Slavka Kristan, Knjižnica Mirana Jarca, Novo Mesto

UDK 028.5:373.2
UDK 37.036:379.2:82

Povzetek

Projekt Koraki do knjige poteka na oddelku za mladino Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto in vključuje predšolske otroke - male šolarje iz novomeške, šentjernejske in škocjanske občine. Malček lahko predšolsko bralno značko - Mavrično ribico (priponko) pridobi v knjižnici s pripovedovanjem štirih pravljic (ali pesmic), ki so mu jih doma pripovedovali ali brali starši. Družinsko priznanje pa je skupno za otroke in starše. Projekt je nastal v želji, da bi se zmanjšala medijska zasvojenost otrok in bogatila duhovna vez med starši in otroki s pomočjo knjige. Smoter te aktivnosti je razvijati in bogatiti otrokov govor in mišljenje ter mu pomagati oblikovati pozitivno samopodobo. Z družinskim branjem smo pritegnili v knjižnico poleg malih šolarjev tudi njihove starše in jih navajamo na redno uporabo knjižničnega gradiva. Mnenja staršev, knjižničark, učiteljic in vzgojiteljic so zelo vzpodbudna in tudi sodelovanje malčkov je vsako leto boljše. Ključne besede: bralne značke, predšolski otroci

UDC 028.5:373.2
UDC 37.036:379.2:82

Summary

The project called Footsteps to the Book is being carried out at the youth department of the Library Miran Jarc in Novo mesto; in it, preschool children from the municipalities Novo mesto, Šentjernej and Škocjan participate. The child wins the reading badge - Iridescent Little Fish with a pin - by telling four stories (or poems) in the library that have been told or read to him by his parents. Family appreciation can be won by both parents and children. The project has been started with the intention of lessening the impact of media upon children, and of strengthening the spiritual bondage among parents and children through reading. The purpose of the above mentioned activity is to develop and enrich child's language and thinking and help him form positive self esteem. Through family reading, we tried to attract to the library not only small children but also their parents and to get them accustomed to the regular use of library materials. The opinions of parents, librarians, teachers and educators are very encouraging and the cooperation of children is better each year.

1.0. Uvod

Leta 1993, ko je bilo mednarodno leto družine, sem veliko razmišljala, kakšen bi bil lahko prispevek knjižnice k pristnejšemu in bogatejšemu odnosu med starši in otroki. Tako je nastal projekt "Koraki do knjige", ki želi pritegniti v skupno aktivnost male šolarje, njihove starše in knjižnico.

Malček si lahko Mavrično ribico (priponko) pridobi s pripovedovanjem štirih pravljic v knjižnici, katere so mu doma prebrali (pripovedovali) starši. Oboji, otrok in starši, pa dobijo družinsko priznanje.

S tem projektom sem želela, da bi se v okviru družine poleg ostalih potreb družinskih članov krepile in bogatile tudi trajne družinske in čustvene vezi s pomočjo knjige. Zavedam se, da ima tiskana beseda, prav tako pa tudi govorjena, izreden vpliv na razvijanje otrokove osebnosti. Želela pa sem hkrati prispevati tudi k zmanjševanju televizijske zasvojenosti, saj strokovnjaki ves čas opozarjajo na negativne posledice pri otrocih zaradi pretiranega gledanja TV, videa in igranja z računalniškimi igranicami.

Otrok, ki je sicer živahen, radoživ, radoveden in ga je polno celo stanovanje, ves zamaknjen zre v TV ekran in gleda vse, od reklam in otroških oddaj do filmov. Agresivni ritmi popolnoma preglasijo otrokovo vedoželjnost in razi-granost, otrok se umika v piskajoči svet podobic, delajo pa ga tudi telesno pasivnega in asocialnega.

Tudi AV kasete s pravljičami ne morejo vedno in v celoti nadomestiti žive besede staršev, kajti pripovedovanje pravljičice in osebni stik (otrok je v naročju) zelo pozitivno in pomirjajoče vplivata na otroka.

1.1. Namen raziskave o projektu "Koraki do knjige"

Že prvo leto delovanja predšolske bralne (pripovedovalne) značke je bil projekt zelo dobro sprejet; naslednje leto so mali šolarji še bolj množično sodelovali: vključevalo se je vedno več malčkov, ki so pripovedovali pravljice. Zato sem želela dobiti tudi mnenje tistih, ki v kasnejšem obdobju sodelujejo s temi otroki - učiteljic, knjižničark in predvsem staršev, kako vpliva priznanje mavrična ribica na kasnejše bralne navade učencev. Glede na to, da lanski množični odziv (170 otrok) v projektu učiteljice prvih razredov težko ocenjujejo (komaj dva meseca pouka), pa menim, da bo lahko opaziti razliko glede sodelovanja pri pouku, javnega nastopanja in obiskovanja (razredne in javne) knjižnice v naslednjih letih v primerjavi z ostalimi učenci.

Pri pogovoru v knjižnici sem poprosila starše otrok, ki so tekmovali za mavrično ribico, za njihovo mnenje; vsi so dali pozitivne odgovore in z navdušenjem so pripeljali naslednjega malega šolarja k bralni znački. Povedali so, da so se malčki, ki so sodelovali v projektu, takoj "usmerili" v knjižnico v svojem kraju in so njeni redni obiskovalci.

Vendar je bila za raziskavo v širšem obsegu poleg časovne omejitve naloge močna ovira tudi moja prezaposlenost. Novo šolsko leto je čas, ko vsak dan dopoldne prihajajo v našo knjižnico organizirane skupine malih šolarjev. Tu izvajam knjižno in knjižnično vzgojo z urami pravljic in že tudi naslednjo generacijo navdušujem za bralno značko.

Z veseljem opažam, da so nekateri mali šolarji in njihovi starši že pred prvim obiskom v knjižnici seznanjeni s predšolsko bralno značko. O tem so izvedeli od znancev in prijateljev ali pa iz TV oddaje Osviti ali iz časopisov.

Povečano število vpisov predšolskih otrok v knjižnico pa je logična posledica bralne (pripovedovalne) dejavnosti, kar je bil tudi eden izmed mojih namenov pri projektu "Koraki do knjige".

1.2. Mladinska književnost pri nas

Mladinska književnost je vključena v književnost kot celoto in ima vse tiste tipične lastnosti, ki jih poznamo v besedni umetnosti za odrasle. Književnost, namenjena mladim, vsebuje enake literarne zvrsti, kot jih poznamo v književnosti za odrasle: poezijo, prozo in dramatiko. Mladinska književnost, ki je bila do srede 19. stoletja pod okriljem pedagogike (poudarjeni vzgojni momenti), se je postopno osamosvajala in šele v novejšem času pridobiva možnosti, da v svoji oblikovni, motivni in slogovni pestrosti pokaže izjemen razmah in tudi po estetski strani dosega pomembno veljavo.

V tem stoletju je (zlasti po 1950. letu) književnost za otroke zelo napredovala. Kar naenkrat so se pojavili pisatelji, pesniki in ilustratorji, ki so jemali otroke resno, ki so bili na njihovi strani in so začeli z vso resnostjo ustvarjati zanje. To kaže tudi na njihovo spoštovanje do otrok. Že v prejšnjem stoletju se je na Danskem pojavil H. Ch. Andersen, ki je začel pisati pravljice za otroke; pri nas pa Levstik in Kette. V zadnjih desetletjih pa imamo cel kup ustvarjalcev, ki bogatijo otrokov duhovni svet bodisi z besedo ali ilustracijo: S. Vegri, S. Makarovič, E. Peroci, B. Jurca, S. Pregl, B. Štampe Žmavc, N. Grafenauer, M. Mate, M. Stupica, M. Jemec Božič, M. Cerjak, K. Gatnik, M. Manček.

1.3. Slikanica kot posebna zvrst knjige

Slikanica je poseben knjižni pojav, v katerem sta likovni in besedni del še neločljivo povezana v celoto (likovno-tekstovni monolit) in na svojstven način predstavita otroku skupno estetsko sporočilo. Oba sta enakovredna. Po doživljajski plati otroku ustrezajo pravljica, basen, pesem. Slikanica je dejansko čudežno metodično sredstvo za osvajanje tehnike branja - redčenje besedila z ilustracijami je izredno pomembno (ob ilustracijah se otrok od-dahne, so mu pa tudi oporne točke). Otrok pa mora biti doživljajsko kos besedilu, prav tako čustveno, moralno; biti mora sposoben koncentracije in socializacije, pomemben pa je tudi njegov besedni zaklad.

Slikanica, ki spremlja otroka od zgodnjega predbralnega obdobja do zgodnjega šolskega obdobja, se po svoji obliki, likovni in besedni vsebini prilagaja razvojnim obdobjem otroka (zgibanka ali leporello, knjiga - kartonka in slikanica s tankimi listi). Zunanjo podobo teh knjig spremlja besedilo, ki ustreza posameznim starostnim stopnjam otroka. Poglavitna značilnost slikanice je sozvočna celota likovnega in tekstovnega deleža.

Sodobna slikanica prisluhne potrebam sodobnega otroka, pa tudi ilustracije so vedno bolj dinamične, akcijske.

Temeljna funkcija leposlovne slikanice je estetska vzgoja otroka: likovno-tekstovna celota slikanice bogati njegov doživljajski svet in oblikuje njegovo estetsko, domišljjsko in čustveno doživljanje in spodbuja k lastni ustvarjalni domišljiji.

1.4. Priredbe znanih literarnih del in kič

Priredba literarnih del je groba deformacija besedil tiste literarne zvrsti, ki je otroku prav v tem obdobju, ko sega po slikanicah, zelo blizu in mu pomeni vrata, skozi katera prvič zares stopi v svet literature. Pravljica mu spodbuja fantazijo, ga čustveno in moralno poteši, mu bogati besedni zaklad, ga umsko gradi ter mu bogati izkušnje, vendar le tedaj, če je besedilo kvalitetno in če ga slikanica posreduje v neoporečnem prevodu in smiselni priredbi.

Priredbe znanih literarnih del namreč pačijo izvirno podobo in če otrok sliši najprej (močno skrajšano) priredbo, ne bo nikoli izvedel za pravljico v vsem njenem besednem in likovnem razkošju. Pogostokrat spremljajo neprimerne priredbe tudi kičaste (kričeče) ilustracije. Zavedajmo se, da ima likovna govorica v slikanici zahtevno posredniško vlogo med pravljico in otrokom. Ilustracija namreč prav v predšolskem obdobju pomembno vpliva na oblikovanje otrokovega predstavnega in doživljajskega sveta in tudi njegove

likovne občutljivosti. Prav zato naj bo poudarek pri izbiri slikanice na kvalitetni likovni podobi.

Priredbe (grobo poseganje v vsebino) znanih literarnih del otroku ne omogočajo estetskega doživljanja, taka besedila so največkrat brez estetskih značilnosti.

Otrok, ki tako pravljico posluša od sicer dobronamernih, a neukih oseb, je izpostavljen vplivu kiča in se še ne zna upirati njegovemu kvarnemu vplivu, ker še ne zna razločevati med različnimi možnostmi leposlovja.

1.5. Knjiga in otrokov razvoj

Dobra mladinska literatura mora biti predvsem literatura oziroma besedna umetnost, za katero veljajo isti kriteriji kot za ostalo književnost.

V umetniško dovršeni literaturi so uravnotežene tri plasti literarne strukture: spoznavna, etična in estetska. Spoznavna plast je lahko realistična ali nerealistična (pravljica, znanstvena fantastika). Etična plast je vse tisto v knjigi, kar lahko vpliva na bralčev vrednostni odnos do sveta - moralna poanta ne sme biti premočno poudarjena kot v starejših knjigah, pisanih za otroke, npr. v vojni literaturi (črno-bela polarizacija). Estetska plast pa je tisto, kar ustvarja lepoto besedila - zlasti žlahtnost jezika (privzdignjen jezik)

Otrok v šoli mora obvladati branje leposlovnih besedil (večplastnost) in tudi strokovne tekste.

Branje literarnega besedila (umetniška, domišljajska besedila) je branje za dušo. Karkoli nam kvalitetna literarna dela nudijo, je namenjeno enkratnemu doživljanju, je prikaz razpoloženja, zato v takih besedilih ni preobila besed (ne iščemo ključnih besed v pravljičah, ne razlagamo pomena pravljice). Otrok naj sam najde ključ za razumevanje (B. Bettelheim). V literarnem besedilu (pravljici) ne gre za informacije (on, ona, zaljubljenost, poroka), temveč gre za estetski užitek - čimveč opaziti in se posvetiti čimveč podrobnostim. Otrok posluša pravljico, ker je to vir njegovega užitka. Čim večkrat posluša (bere), tembolj je usposobljen videti, kaj je v besedilu lepega.

Razvojna obdobja določajo miselno sposobnost otroka. Zato je potrebno, da se mu prilagodimo, mu beremo pravljice, ki ustrezajo njegovi razvojni stopnji. V prvem obdobju otrok samo sprejema informacije. Naslednji miselni proces mu omogoča, da prilagaja svoje informacije tako, da lahko vključi nove. O znanju pa lahko govorimo, ko otrok vse informacije, ki jih ima že od prej, in tiste, ki jih pridobiva, organizacijsko združi. Če novega podatka ne more pripeti na staro znanje, se le-ta izgubi.

Za razvoj otroka je najpomembnejša aktivnost mišljenja. Kako hitro otrok napreduje, je odvisno od njegove aktivnosti in zlasti okolja, v katerem živi (družina).

Značilnost mišljenja predšolskega otroka je egocentrizem (svet in pojave opazuje iz svojega zornega kota; pozornost je usmerjena le na eno značilnost situacije). V tem času začne otroka zanimati poleg pravljič tudi že realni svet: stroji, živali, vesolje; osebam pa pripisuje eno lastnost (črno - bela slika). Otrok mora biti doživljajsko kos besedilu (to je trajna pozitivna duhovna posledica, ki vpliva na čustveno, moralno plat, etične norme, besedni zaklad, socializacijo, miselno telovadbo).

Ko se otrok uči brati, osvajati tehniko branja, porabi veliko miselne energije za samo tehniko, zmanjka pa mu je za razumevanje besedila in za estetski užitek. Zato je priporočljivo, da pri pridobivanju bralne tehnike otrok zgodbo pozna že prej, starši pa mu naj še vedno prebirajo pravljice, pri katerih bo pri poslušanju vso svojo miselno energijo usmeril v samo vsebino zgodbe. Pripovedujmo otroku njegovi starosti primerno pravljico, kajti razvojna obdobja v mišljenju otrok in miselna sposobnost določata, kaj lahko sprejme. Ni pomembno samo, da mu beremo (ali bere sam), važno je tudi, kaj od tega, kar mu beremo, lahko razume. Otrok mora svoje prejšnje informacije preoblikovati, se prilagajati, zato da lahko vluči nove informacije. Višja stopnja miselnega procesa pa pomeni, da vse informacije organizacijsko poveže v znanje, in takrat je otrok sposoben za vstop v šolo.

1.6. Vloga družine v otrokovem razvoju

V predšolskem obdobju ima družina prav gotovo najmočnejši vpliv na otrokov razvoj. V tem obdobju so otroci čustveno izredno močno navezani na svojo družino, zato ta z vzgojnimi postopki odločilno vpliva na otrokov razvoj. Otroci dobivajo prek staršev predstavo o stvarnosti, še preden jo lahko neposredno spoznavajo in raziskujejo sami. Če starši ne zmorejo biti niti malo pustolovski, včasih otročji in nasmejani, tudi otroci nimajo ugodnih pogojev, da bi sami obdržali igrivost v sebi. Vsi starši želijo, da bi njihov otrok preživel srečno otroštvo, kajti le-to je pomembno za njegovo napredovanje; biti pa morajo starši tudi sami srečni (ne se take le delati pred otrokom). Ugodno družinsko vzdušje pa plemeniti tudi pravljica. Poslušanje pravljič je za otroka ena izmed najboljših razvojnih spodbud. Pravljica je temeljna duševna hrana za otrokov razvoj. Starši, ki otroku pripovedujejo (berejo) pravljico, morajo imeti do otroka in pravljič spoštljiv odnos. Samo tako bo izvenela pravljica v vsej svoji čudežni razsežnosti.

ne nudijo, to zmoreta otroku dati le starša. Pripovedovati pomeni, da si ves z otrokom. Otrok, ki nima možnosti poslušati pravljic od svojih staršev, je osebnostno osiromašen. Malček ob pripovedovanju ne doživi samo vsebine pravljice, temveč tudi nas, ki mu pripovedujemo. In s tem damo starši otroku, kar je v nas najlepše - duhovno ljubezen. Tako se otrok s pomočjo pravljice uči tudi ljubiti.

2.0. Mavrična ribica v projektu "Koraki do knjige"

Pri svojem bibliopedagoškem delu (mala šola na obisku v knjižnici) poleg ostalih zanimivosti malčke seznanim tudi s predšolsko bralno značko. Ciljna skupina tega projekta so mali šolarji. Vsak otrok, ki želi pridobiti pripombo Mavrična ribica in priznanje, mora v naši knjižnici (ali v katerikoli drugi javni knjižnici) povedati v šolskem letu štiri pravljice (po svoji lastni izbiri), ki mu naj bi jih doma prebrali starši.

Govorjena beseda je osnova za oblikovanje lepe govornice. Danes sta mnogim otrokom TV in video varuška in edini tovariš, otroci pa se ne znajo niti pogovarjati niti poslušati. Malčki potrebujejo očeta in mamo, ki se bosta z njimi igrala, smejala, jokala, jih poslušala, pohvalila in jim zvečer brala ali pripovedovala pravljico. Otroci, ki odrastejo brez tega, nosijo neizpolnjeno potrebo po ljubezni s seboj vse življenje.

V predbralnem obdobju je izredno pomembno, da se otrok sreča s knjigo (slikanico) in knjižnico; knjiga je namreč most, ki povezuje dva svetova - svet odraslih in svet otrok. Pri skupnem srečanju ob knjigi in s pomočjo knjige se porajajo skrite vezi zaupanja, varnosti in razumevanja, ki med otroki in starši ustvarjajo prijetno družinsko vzdušje. Pravljice, ki razburkajo otrokov svet domišljije, njegov odnos do sveta in okolice, vplivajo na malčkov čustveni in socialni čut, so tiste, ki morajo najti pot do vsakega predšolskega otroka in v vsako družino, kjer imajo otroci starše tudi zato, da jih s pravljico popeljejo v svet fantazije, sanj in varnosti.

Vemo, da pravljica zdravilno deluje na otrokovo čustveno ravnotežje in ga s tem na prijeten način pripravi za vstop na pot k odraslosti. Prav v pravljici otrok spozna razliko med vrednotami, kot so: pravica - krivica, ljubezen - sovraštvo, dobrota - zlo, pogum - bojazljivost, in vse sprejema na zanj prijeten način in brez moraliziranja (to je še vedno v mnogih družinah pri vzgojnem prizadevanju pogosto v ospredju).

Vpliv predšolskega obdobja je posebno pomemben na bralnem področju (kakšno vlogo imajo knjige v otrokovi družini, kdaj in kako se otrok prvič sreča s knjigo). Vse to zelo vpliva na razvoj otrokovih bralnih interesov.

S projektom "Koraki do knjige" želim spodbuditi starše in njihove malčke, da se včlanijo v knjižnico, ki jo bodo lahko skupaj obiskovali vse tja do konca osnovne šole. Željeno je, da malček skupaj s starši obiše knjižnico, kjer si bo slikanice lahko izbral sam; s starši pa se pogovorimo o kvalitetni slikanici in tudi, zakaj v knjižnici ne priporočamo kiča in zakaj so priredbe slikanic škodljive. Staršem, ki se do sedaj še niso posvetili družinskemu branju, svetujemo, naj si zvečer pred spanjem vzamejo čas in malemu šolarju preberejo pravljico. S tem ne bogatijo le otroka, ampak tudi sebe, saj se tako tkejo tople družinske vezi, med njimi prihaja do poglobljenih čustvenih stikov, nežnosti, občutka pripadnosti in varnosti, kar tako otrok kot tudi odrasli nujno potrebujemo. S starši se tudi pogovorimo o knjigah (zlasti poučnih), ki so jim v pomoč pri vzgoji in pri manj prijetnih vprašanih njihovih otrok - pa vendar zalo pomembnih.

Vstop v (malo) šolo pomeni otroku začetek osamosvajanja, pri katerem pa potrebuje varno in zanesljivo roko staršev, ki ga bo vodila tudi v knjižnico. Kdaj se je otrok srečal s prvimi knjigami, kakšne so bile le-te, kakšno vlogo imajo v otrokovi družini - vse to zelo vpliva na razvoj otrokovih bralnih interesov. Prav tu pa vidimo možnost, da spodbudimo malčke k obiskovanju knjižnice. Knjižnica je namreč prostor, ki ni represiven, knjižničarka pa je tista, ki sme in mora vplivati na otrokov knjižni izbor in s svojim pedagoskim znanjem vzgajati njegov okus ter konkurirati s knjigo medijem in ostalim interesnim dejavnostim mladih. Knjižničarka je tudi oseba, ki lahko ob knjigi in s pomočjo knjige, s svojo osebnostjo, pojavnostjo in odnosom bistveno vpliva na otrokovo ljubezen do knjige in do vsega, kar je v knjižnici na voljo.

In kako poteka pripovedovanje pravljič?

Otrok, njegovi starši (ali eden od staršev) in knjižničarka se posedejo za mizico v cicibanskem kotičku. Knjižničarka najprej vpraša otroka (da izgubi morebitno tremo), kdo mu je doma pravljico prebral, ali mu je bila všeč, kdaj najraje posluša pravljice (popoldne, zvečer v postelji...), ali je pravljica tudi staršem všeč, kje si je knjigo izposodil (v vrtcu, knjižnici ali jo ima doma). Po morebitni začetni zadregi (pri prvi pravljici, pri četrti že ne več) začne mali šolar pripovedovati pravljico ob ilustracijah. Zgodbice nikoli ne prekinjam. Na koncu ga pohvalim (tudi starše) in mu čestitam. Kako godi, ko otroke pohvalimo! S kakšno lahkoto se lotijo nove pravljice (naloge), ko doživijo, da so njihova dela ali prizadevanja opažena, nagrajena! Malčku pokažem tudi, kakšno priponko, Mavrično ribico, in "družinsko priznanje" bo dobil, na katerem piše, da si jo je prislužil mali šolar skupaj s starši. Kajti so tudi otroci, ki si želijo sodelovati za Mavrično ribico, pa si starši ne vzamejo časa, da bi prišli v knjižnico in jim tudi doma ne berejo pravljič.

Otrok lahko nariše risbico na temo pravljice, ki jo razstavimo v knjižnici. Lahko pa pravljico tudi zaigra. Za vsako pravljico, ki jo mali šolar pove, dobi na kartonček žig, naslov pravljice in podpis knjižničarke.

Podelitev priznanj in priponek Mavrična ribica s prireditvijo za otroke in njihove starše je vsako leto 2. aprila (na Andersenov rojstni dan - svetovni dan otroške knjige).

Smoter tega projekta je razvijati in bogatiti otrokov govor in mišljenje ter ga spodbujati k različnim oblikam ustvarjalnosti - vse to je dobra priprava za šolo.

Namen projekta "Koraki do knjige" (družinskega branja) je:

- pritegniti tudi starše malih šolarjev v knjižnico in njihovo sodelovanje,
- navajati otroke na redno obiskovanje knjižnice,
- predstaviti knjigo kot vir informacij in vzbuditi zanimanje zanjo,
- bogatiti besedni zaklad in razvijati otrokovo mišljenje in likovno izražanje,
- navajati malčke na javno nastopanje.

Otrok si tako začne oblikovati pozitivno podobo o sebi, le-ta pa je povezana z ustreznim samospoštovanjem. Samopodoba je predstava, ki jo ima vsak človek o sebi in je izhodišče za vse življenjske odločitve, za oblikovanje odnosov z drugimi ljudmi, za čustvovanje in doživljanje. Uravnava njegov odnos do sveta in ga usmerja, ko si išče svoje mesto med prijatelji, v družbi, v šoli in na igrišču.

Pozitivna samopodoba je pogoj, da se človek (otrok) potruzi zase, da verjame vase in se zaveda svojih sposobnosti. Le taka predstava o sebi ga spodbuja, da dejavno in čimbolj ustvarjalno uresničuje svoje težnje in ob tem uživa. Ocena vrednosti samega sebe je odločilen del te samopodobe. Otrok ima pozitivno predstavo o sebi, če ga opazijo, mu dopuščajo izražanje čustev, svobodo pri izbiri aktivnosti, se ukvarjajo z njim, ga potrjujejo v njegovi lastni vrednostni oceni, so ponosni na njegova prizadevanja, cenijo njegov napredek in se ga veselijo ter mu pokažejo, da ga imajo radi. Starši se premalo zavedamo, kako neopazanje dosežkov zavira vsako aktivnost, da sploh ne govorimo o negativnih posledicah kazni.

Glede na 3-letne izkušnje tega projekta pa lahko rečem, da "predšolska bralna (pripovedovalna) značka" veliko prispeva k pozitivni samopodobi tako otrok kot tudi staršev (in tudi mene kot avtorice projekta).

Moje ugotovitve:

- kvaliteta odnosov med starši, vzgojno-varstvenimi organizacijami in knjižnico je na višji ravni (izvajam tudi predavanje za starše na roditeljskih sestankih v VVO),
- starši z veseljem prihajajo v knjižnico,
- otroci, ki so tekmovali za mavrično ribico, ostanejo naši redni uporabniki.

Prvo leto je Radovedni Taček podelil priponke Mavrične ribice 70 malim šolarjem; drugo leto tekmovanja je pridobilo priponko in priznanja 170 malih šolarjev, podelitev pa je popestrila pesnica Svetlana Makarovič. Letos sodeluje v projektu "Koraki do knjige" 36 skupin malih šolarjev. Vključene so skupine iz vseh enot novomeških VVO in vse skupine malih šolarjev, ki so organizacijsko priključene osnovnim šolam na območju novomeške, šentjernejske in škocjanske občine.

Če bodo starši skrbeli za to, da bodo njihovi otroci preživljali duhovno bogato in srečno otroštvo, bodo tudi sami ob tem srečni, kajti družina je toliko vredna, kolikor so srečni posamezniki v njej.

Pesnik Severin Šali mi je nekoč dejal, da je otrok veliko bolj kritičen do ustvarjalcev kot odrasli in ga ne moreš prelisiciti. Za otroke je najboljša komaj dobro.

Strinjam pa se tudi z nestorjem švedskih otroških knjig Lennartom Hellsingom: "Vsa vzgojna umetnost je slaba umetnost in vsa dobra umetnost je vzgojna."

2.1. Družinsko priznanje

Likovno ga je oblikovala likovna pedagoginja in bibliotekarka (bivša sodelavka) Nataša Kastelec. Datum podelitve, 2. april, je mednarodni dan otroške knjige, povzet po rojstnem dnevu Hansa Christiana Andersena (2. aprila 1805 - 4. avgusta 1875).

Poudarek pri priznanju je, da si je otrok "skupaj s starši prislužil" Mavrično ribico. S tem želim v projektu poudariti pomembno vlogo staršev.

Otrokom in staršem se zdi priznanje tako pomembno (po pripovedovanju), da ga mnogi uokvirijo in na steni otroške sobe priča o (družinski) aktivnosti - pripovedovanju pravljic!

3.0. Ugotovitve

S projektom "Koraki do knjige", podelitvijo Mavrične ribice in priznanja sem želela pritegniti v knjižnico tako predšolske otroke kot njihove starše (statistika novo včlanjenih predšolskih otrok to potrjuje). Če v tem občutljivem in dojemljivem predšolskem obdobju otroka pritegnemo s kvalitetnim literarnim besedilom v sozvočju z dobrimi ilustracijami, menim, da bo kot osnovnošolec in potem odrasel bralec postal reden obiskovalec knjižnic. Prav to pa je naša naloga in želja.

Z veseljem ugotavljam, da so starši, vzgojitelji, učitelji in knjižničarji z odobravanjem in pohvalo sprejeli ta projekt, kar je razvidno iz avtoriziranih prilog.

Ugotavljam tudi, da se je razvilo pestrejšše sodelovanje med starši in knjižnico, kjer so mladim staršem na voljo informacije in knjige, katere so tudi njim v pomoč pri vzgoji otrok.

Iz dosedanjih pozitivnih odmevov in pohval upravičeno predvidevam, da se bo sodelovanje v tem projektu iz leta v leto povečevalo. Prepričana sem, da je akcija padla na plodna tla in da bodo iz leta v leto bolj opazni pozitivni učinki, ki jih bom lahko preverjala.

Otrok, ki ga starši in okolje spodbujajo k razvijanju sposobnosti in širjenju znanja, se bo razvil med drugim tudi v kritičnega in suverenega uporabnika knjižnice. Kot pozitivno posledico projekta opažam tudi, da se zanimanje za knjige prenaša na mlajše brate in sestre in tudi na starše!

V vsaki družbi je okolje, njegova razvitost in kultiviranost osnova, v kateri se otrok razvija in raste v enakopravnega člana družbe. Ena od stopničk je mogoče tudi projekt "Koraki do knjige".

Medijska odmevnost projekta "Koraki do knjige":

- TV Slovenija (prvi program)
- TV Vaš kanal (večkrat) - zelo odmevno v oddaji OSVITI
- Dolenjski list (spremlja od začetka akcije)
- prispevek v Knjižničarskih novicah
- prispevek v reviji Educa
- predavanja na roditeljskih sestankih v vzgojno-varstvenih ustanovah
- sestavni del diplomske naloge o bralni znački na Pedagoški fakulteti

To je projekt, ki poteka skozi vse leto in zahteva veliko angažiranosti knjižničark, zato bi bilo željeno, da bi bil en delavec v knjižnici samo za to dejavnost.

Z vsem, kar sem napisala v raziskovalni nalogi in z mnenji v prilogi, mislim, sem opravičila tako projekt kot tudi raziskovalno nalogo. (Glej priloge od št. 1 do 7)

3.1. Priloge

Priloga št. 1

Mnenje o projektu Mavrična ribica - Vrtec Čebelica, Šentjernej

S projektom bralne značke pod naslovom Mavrična ribica smo pričeli v šolskem letu 1994/95.

Rada imam knjige, zato me ni bilo težko pridobiti za tovrstno dejavnost, s katero sem se seznanila prvič preko mamice mojega varovanca, ki dela v Knjižnici Mirana Jarca v Novem mestu. Starše sem navdušeno seznanila s programom. Sprva se je k projektu prijavilo le 14 otrok, naslednje leto pa nas je bilo že več kot 50.

Tudi s samo organizacijo smo skraja imeli težave. Imeli smo malo knjig, utreti je bilo potrebno stezice do knjižnic v bližini vrtca, poiskati sodelavce.

Otroci, ki so s starši doma prebirali slikanice, so pravljice pripovedovali svojim prijateljem, le-ti pa so si jih tudi sposojali za domov, čeprav niso bili vključeni v projekt. Tudi sicer so večkrat posegali po knjigi. Spremenil se je njihov odnos do njih. Nobena ni nikoli več ležala na tleh, če je bila strgana, so jo popravljali kar sami.

Nastajale so še druge dejavnosti povezane s knjigo. Risali smo svojo slikanico, si ob njej izmišljevali čudovite zgodbe, znali smo poslušati drug drugega, se posnemali na kaseto. Pridno in čedalje raje smo zahajali v knjižnico na ure pravljič. Danes tja ne hodijo samo malošolarji, temveč vsi otroci iz vrtca. Pripravili smo čudovito razstavo "naših slikanic", starši so začeli otrokom kupovati ustreznejše slikanice. Le-te so prinesli v vrtec in skupaj smo jih brali. Ob tem so nastajale najrazličnejše risbice, polne otroškega ustvarjalnega duha.

Nekaj enkratnega je vedno tudi obisk pri gospe Slavki, ki nam vedno pove lepo pravljico, še posebno pa smo veseli nenavadnih knjig, ki so okrog nje, pika na i pa je podelitev priznanj.

V letošnjem letu sodelujejo v projektu vsi mali šolarji. Tekom dveh let smo si nabrali veliko izkušenj glede organizacije, tudi v vrtcu imamo več lepih knjig.

vzgojitelje, temveč tudi njih same. Omogoča prijetno doživljanje, ki sčasoma postane potreba.

Še in še pozitivnih plati projekta bi lahko naštela. Vendar vse lahko strnem z eno mislijo: "Mislim, da je zasijal v svoji enkratnosti."

Mira Hrovat, Šentjernej, 27.11.1996 (ped. in org. vodja vrtca)

Priloga št. 2

Mnenje - Osnovna šola Šentjernej

* V 2.a je 9 učencev osvojilo "Mavrično ribico". Večina teh otrok rada bere in se pogovarja o vsebini prebranih knjig. Vsi tekmujejo za bralno značko že drugo leto.

* V 1.a razredu je "Mavrično ribico" osvojilo 6 učencev. Že na začetku šolskega leta so nekateri od teh začeli z branjem knjig za bralno značko. Večina jih rada prebira knjige in se o njih pogovarja. Nekateri učenci sami pripovedujejo vsebino knjige v lepih povedih, seveda ob ilustracijah. Mislim, da je tekmovanje za "Mavrično ribico" odlična stvar, saj si otroci s pomočjo staršev in vzgojiteljev že bolj zgodaj oblikujejo lep odnos do knjig in so za svoj trud nagrajeni.

Marjanca Bratkovič, Osnovna šola Šentjernej

Priloga št. 3

Mnenje - Osnovna šola Šentjernej

V mojem razredu je 28 učencev, od teh je 17 otrok tekmovalo za BRALNO ZNAČKO. Značko je osvojilo vseh 17 otrok. Trije otroci so knjige že sami brali, ostalim pa so brali starši.

Otroci poznajo veliko zgodb in pravljic. Do knjig imajo lep odnos. Čeprav so še slabi bralci, že radi listajo po njih in se radi zadržujejo v razredni knjižnici. Večina učencev že obiskuje šolsko in ljudsko knjižnico.

Letos se je na tekmovanje za bralno značko prijavilo 26 učencev.

Priloga št. 4

Mnenje staršev - Irena Može

Knjiga je v naši družini stalna spremljevalka, vendar smo pogrešali ob branju nekaj elementov. Ob stalni stiski s časom se nam je vse pogosteje dogajalo, da smo ostali le ob zgodbici, ki smo jo prebrali, za pogovor o njej pa je na žalost "zmanjkalo" časa.

Ko se je hčerka odločila, da bo sodelovala v Mavrični ribici, smo do branja knjig nujno pridobili nov vzorec branja. Ob knjigi se zbere cela družina. Z veseljem jo preberemo vsi - tudi očka, ki je doslej knjigice gledal le od daleč. Mnogokrat beremo zgodbice namesto običajnega gledanja TV in začuda, nikoli nam več ne zmanjka časa za večkratno branje in pogovor o knjigi.

Posebej me veseli, da se najina hčerka ob branju slikanic tudi nehote uči branja. Čeprav je šele v mali šoli, je izredno pomembno, kakšen je prvi stik s knjigo. Kot učiteljica namreč pogosto opazim, kako različen odnos imajo učenci do branja in knjig nasploh. Morda bi bilo negativnega odnosa do branja manj, če bi tudi oni bili deležni določene mere bralne vzgoje že v predšolski dobi.

Pomembno pa je tudi, da otrok lahko o vsebini knjige pripoveduje potrpežljivi poslušalki - knjižničarki, saj ga doma mnogokrat prekinjamo.

Ob neprisiljenih obiskih knjižnice se otrok navaja na pravilno ravnanje s knjigo, spoznava možnosti knjižnične izposoje in nenazadnje - knjižnica mu postane prijeten kraj igre in znanja, ki ga bo sprida uporabljal tudi kasneje.

Veliko uspehov še naprej!

Irena Može

Priloga št. 5

Mneneje staršev - Renata Zupanc Grom

Pravljice niso namenjene le otrokom, marveč tudi odraslim

Ko svoji hčerki prebiram bogato ilustrirane in lepe slikanice, s katerimi so založene police knjižnice, se v meni prebudi otrok.

V pravljicah, ki jih bereva s hčerko, enako uživava. Moja hčerka spoznava lepoto pravljic in zanimivost knjig. Obisk knjižnice je za naju že tri leta pravi mali praznik. Ob pravljicah: Bober in prijatelji, Ne moreš zaspati mali medo,

Gegci, Bav bav, Trije prijatelji, Ko so krokarji še bili pisani..., je moja hčerka razvijala in bogatila govor, se naučila obvladovati neke življenjske situacije in preživela veliko lepih in nežnih trenutkov z mano. Ob nekaterih pravljicah se otroci naučijo premagovati strahove, jezo ali občutek nemoči. Me sva se skupaj velikokrat od srca nasmejali ter se navdihovali z optimizmom, ki žari iz pravljic.

Sodelovanje pri bralni znački MAVRIČNA RIBICA je najinemu branju pravljic dodalo še eno novo dimenzijo. Otroci pravljico, ki jo preberejo s starši, pripovedujejo prijazni knjižničarki. S tem krepijo svojo samozavest, razvijajo besedno in nebesedno izražanje in razvijajo mišljenje.

Pridobiti značko MAVRIČNE RIBICE je nagrada ne le za otroke, marveč tudi za nas starše, ki smo svoje malčke popeljali v svet knjig in jih navdušili za branje.

Moja hčerka mi je hvaležna za vse lepe pravljice, s katerimi ji obogatim otroštvo ter za čas, ki ga preživljam z njo. Jaz sem ji hvaležna, da me je sprejela v svoj svet pravljic.

Renata Zupanc Grom, Novo mesto, 11.10.1996

Priloga št. 6

Mnenje staršev - Vinko Dreo

Moji hčerki, Andreja (11 let) in Barbara (8 let), sta redni uporabnici "pionirske knjižnice" v Novem mestu.

Ko je bila Barbara še v mali šoli, so jih vzgojiteljice in knjižnica navdušili za projekt KORAKI DO KNJIGE, za pridobitev nagrade oziroma priznanja za MAVRIČNO RIBICO.

Barbari sicer knjižnica ni bila neznana, saj je v knjižnico hodila s starejšo sestrico, vendar predvsem zaradi izposoje slikanic. Ko pa je bila akcija MAVRIČNA RIBICA, smo Barbaro na njeno željo posebej vozili v knjižnico, ker si je zelo želela pridobiti to priznanje. Iz njene skupine v vrtcu oz. mali šoli sta hodili še Tjaša in Kaja.

Akcija je potekala takole: mi smo skupaj z otrokom izbrali knjižico, katero smo doma otroku prebrali, naslednjič pa je hčerka knjižničarki povedala obnovo vsebine in odgovarjala na vprašanja.

Na ta način smo prebrali 5 knjig in sicer: Mali bober in odmev, Ko so bili krokerji še pisani, Grdi raček, potem pa se naslovov ne spomnimo, je pa šlo v eni zgodbici o dveh medvedkih, v eni zgodbici pa o sovici.

Ob koncu je knjižnica pripravila zaključek, na katerem je nastopal tudi Taček, dogodek pa je snemala tudi ljubljanska RTV (spodaj podpisani je v imenu staršev tudi na TV povedal svoje pozitivno mnenje o akciji).

Hčerka je poleg ostalih sodelujočih otrok prejela priznanje in broško MAVRIČNO RIBICO, ki jo še sedaj hrani.

Menim, da so te akcije pozitivno usmerjene k cilju, da se otroci začno zanimati za knjige. Še posebej pa imajo otroci pri tem veselje, ko vedo, da si s svojim delom (obnovami) priznanje sami zaslužijo.

Seveda pa, po mojem mnenju, starši vsi niso dovolj osveščeni, da bi otroke k taki akciji pritegnili ali pa nimajo za to dovolj časa, kar pa je lahko le v škodo otrok.

Dreo Vinko, Novo mesto, 13.10.1996

Priloga št. 7

Mnenje knjižničarke in vzgojiteljice VVO Dolenjske Toplice

V Osnovni šoli Dolenjske Toplice - natančneje v dveh oddelkih male šole - ki jo v šolskem letu 1996/97 obiskuje 45 otrok, smo se vključili v projektno delo predšolska bralna značka. Sicer pa poteka tekmovanje za to značko v oddelkih male šole pri nas že tretje leto. Prvo leto jo je osvojila le ena deklica, lani 25 otrok, letos pa upamo, da jo bo osvojila večina malih šolarjev.

Kako projekt poteka?

Na začetku šolskega leta smo imeli roditeljski sestanek, na katerem smo bile poleg vzgojiteljic obeh oddelkov še ravnateljica šole in vrtca, knjižničarka šole in vrtca in vodja oddelka za mladino v Knjižnici Mirana Jarca v Novem mestu Slavka Kristan. Staršem smo natančno predstavile cilj projekta, povedale, kaj pričakujemo od njih, jim pokazale priznanje, na katerem piše, da ga je osvojil otrok s sodelovanjem staršev. Natančno smo si tudi razdelile naloge. Na začetku tekmovanja dobi vsak otrok, ki obiskuje malo šolo, posebno izkaznico KORAKI DO KNJIGE. Na tej izkaznici je napisano ime in priimek otroka in narisane so štiri knjige. Otroci male šole v Dolenjskih Toplicah redno vsak teden obiskujejo šolsko knjižnico skupaj z vzgojiteljico. Tu dobijo vse potrebne knjige za predšolsko bralno značko. Bralni programi za tekmovanje so popolnoma odprti, to pomeni, da si otrok lahko poljubno

izbere katerokoli slikanico, ki je seveda primerna njegovi starostni stopnji. Doma mu jo starši enkrat ali večkrat preberejo, da sam pripoveduje o knjigi. Dve knjigi pove v šolski knjižnici oziroma v igralnici vrtca, dve pa na oddelku za mladino Knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu, ki je tudi naša občinska matična knjižnica. Za tako obliko sodelovanja smo se odločili zato, ker sta naša šola in vrtec le 15 kilometrov oddaljena od Novega mesta. Ne smemo namreč pozabiti, da je najboljši stik prešolskega otroka s knjigo tisti, ko pelje otroka v knjižnico mati ali oče, morda celo oba in tam pustita otroka, da sam brska med knjigami in si izbere poljubno slikanico. Kar zamislite si, koliko poguma zbere otrok, da pove zgodnico v drugem njemu tujem okolju in drugi tovarišici, ne tisti, ki jo srečuje vsak dan v vrtcu, in da ga ob tem poslušajo še starši. Potem mu knjižničarka vpiše naslov knjige in datum v izkaznico, knjigo v izkaznici pa otrok poljubno pobarva. Starši ne pozabite tudi tega, da je otrok najbolj zadovoljen s tisto knjigo, ki si jo je izbral sam, ne pa s tisto, ki ste mu jo šli iskat vi mimogrede, ko ste se vračali iz službe ali z vsemogočih opravkov v mestu. Vzemite si čas za svojega otroka in za knjigo, saj se mu bo to obrestovalo vse življenje.

Drugega aprila, na dan mladinske književnosti - Andersenova obletnica - organizira Knjižnica Mirana Jarca skupno prireditev s podelitvijo priznanj in priponek vsem otrokom, ki so osvojili priznanja. Tu moram še posebej pohvaliti gospo Slavko Kristan, ki je tudi avtorica tega projekta. Otroci našega vrtca že nekaj let redno obiskujejo Knjižnico Mirana Jarca skupinsko z vzgojiteljico in prisluhnejo novi pravljici.

Ugotovitve staršev otrok, ki so osvojili ta priznanja

Starši v večini menijo, da njihovi otroci radi posegajo po knjigah, jih radi poslušajo in jih znajo po poslušanju tudi sami pripovedovati. V glavnem ti otroci radi nastopajo, imajo bogate lastne domače knjižnice, radi pripovedujejo ob ilustracijah in tudi sami radi narišejo dogodek, ki jim posebno ostane v spominu ob poslušanju knjige. Nekateri otroci so imeli v začetku veliko tremo pred nastopom v novem okolju in pred novo tovarišico, vendar so to tremo z večkratnim obiskom knjižnice in s pogovorom premagali. Priznanja in priponek otrokom veliko pomenijo in so izobešena na vidnih mestih otroških sob. Starši poudarjajo, da so za otroka v tem obdobju najpomembnejše ilustracije v knjigah. Pravijo tudi, da niso imeli prevelikih težav z učenjem branja.

Ugotovitve učiteljev, ki poučujejo učence, ki so v predbralnem obdobju osvojili bralno priznanje

Učitelji menijo, da se učenci, ki so že v predšolskem obdobju radi segali po knjigah, hitreje naučijo brati, bolje razumejo prebrano besedilo, so bolj komunikativni, sproščeni pri govoru in pri javnem nastopanju, navadno boljše

in lepše pišejo, radi nastopajo in rišejo, imajo bogat besedni zaklad, radi pa segajo tudi po periodičnem tisku.

Knjižničarka in vzgojiteljice

4.0. Literatura

1. **Kobe M.** *Pogledi na mladinsko književnost*. Ljubljana, 1987
2. **Tomori M.** *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO, 1994
3. **Grosman M.** *Bralec in književnost*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989